

detes, hogy az új politikai rendszer ösztönözni kezdte a zsidó élet megújulását: kulturális, vallási és politikai szervezetek egész sora jött létre, illetve kapott új erőre.³⁷ Csak erősítette a megújult zsidó büszkeséget és nemzeti érzést, hogy felújultak a diplomáciai kapcsolatok Izraellel, majd fejlődésnek indultak a két ország gazdasági és kulturális kapcsolatai is. Sok asszimilálódott és kulturálisan beolvadt zsidó, kivált a Holocaust túlélőinek gyermekei és unokái, újrafogalmazta zsidó identitását, eltökélve, hogy a zsidó életet és annak érdekeit megőrzi és megújítja. Ezek az emberek különös figyelemmel kísérték a múltban tabuként kezelt, ellentmondásos vitakérdéseket, és mind nyitabban kezdték feszegetni azokat a kényes témákat, amelyek a kommunista korszak antiszemitizmusával, a két háború közti kormányzás diszkriminációs intézkedéseivel vagy a náci korszakbeli tragédiával függnek össze. Keserűen és haragosan feszegették, hogyan történhetett, hogy a világ egyik legasszimiláltabb és leghazafiasabb zsidó közösségét, a magyar zsidóságot cserbenhagyta az a nemzet és kultúra, amelyet oly hön szeretett.

Jóllehet az új kormány demokratizációs intézkedései az alapvető polgári jogok fejlődése irányában hatottak, előhívták egyszersmind a sokáig elfojtott etnikai-nemzeti gyűlölködéseket, így az antiszemitizmust is. A magyar társadalom gyökeres átalakulásával együtt járó politikai feszültségek és gazdasági görcsök alkalmas belpolitikai ütőkártyákként újították fel a zsidókérdést és az antiszemitizmust. A negyvenöt éves, szovjet szellemű kommunista politizálás nacionalista-populista visszahatása olykor idegengyűlölő, zsidóellenes színezetet öltött. Ha a belpolitikai élet periferiáin is, szélsőséges jobboldaliak a náci modorában keverték robbanásveszélyes elegyet antikommunizmusukból és antiszemitizmusukból.

A zsidóság és a kommunizmus kapcsolatának antiszemita kiaknázása hosszú múltra tekint vissza a 20. század történetében. Először is, aránylag nagyszámú világi zsidó vált kommunistává abban a hitben, hogy a kommunista megválthatja a világot az antiszemitizmus ősi átkától. Különösen állt ez a náci korszakra, amikor Magyarország a Harmadik Birodalom szövetségese volt. Ahogy 1919-ben, úgy a második világháború után is nagyszámú zsidó származású kommunista került szembetűnő, vezető pozícióba a Moszkvából irányított új, kommunista rezsimben. Hiába távolították el a zsidó származású kommunisták többségét a központi és helyi, párt- és állami funkciókból, és hiába szenvedett többet a kommunista uralom alatt a zsidóság, mint talán bármelyik másik csoport 1948-tól, amikor Magyarország a szovjet tömb más államaival karöltve elvakult anticionista és Izrael-ellenes hadjáratba kezdett, nagyon sok magyar továbbra is vallja kommunizmus és zsidóság összekapcsolásának képtelen teóriáját. Az egymásnak feszülő indulatok egyik forrása az, hogy a zsidó-